

EIROPAS OMBUDS

Eiropas Ombuds izmeklē administratīvas kļūmes Eiropas Savienības iestāžu, struktūru, biroju un aģentūru darbā, rīkojoties pēc savas ierosmes vai pamatojoties uz ES pilsoņu iesniegtām sūdzībām. Ombudu ieceļ Eiropas Parlaments uz visu Parlamenta sasaukuma laiku.

JURIDISKAIS PAMATS

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 20., 24. un 228. pants, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 43. pants.

Ombuda statuss un pienākumi konkrētāk ir noteikti Parlamenta 1994. gada 9. marta lēmumā (OV L 113, 4.5.1994., 15. lpp.), kas grozīts ar Parlamenta 2002. gada 14. marta lēmumu (OV L 92, 9.4.2002., 13. lpp.) un 2008. gada 18. jūnija lēmumu (OV L 189, 17.7.2008., 25. lpp.) un pieņemts pēc Komisijas atzinuma un Padomes apstiprinājuma saņemšanas. Pēc tam ombuds pieņēma minētā lēmuma īstenošanas noteikumus. Ombuda ievēlēšanas un atlaišanas kārtība ir noteikta Parlamenta Reglamenta 219.–221. pantā.

MĒRĶI

Eiropas Ombuda institūciju izveidoja ar Māstrihtas līgumu (1992. gads), un tās uzdevums ir:

- uzlabot pilsoņu aizsardzību gadījumos, kad Eiropas Savienības iestāžu un struktūru, biroju vai aģentūru darbā ir pieļautas administratīvas kļūmes,
- un tādējādi vairo atvērtību un demokrātisko pārskatatbildību ES iestāžu lēmumu pieņemšanas procesā un pārvaldībā.

A. Statuss

1. Ievēlēšana

a. Prasības

Ombudam ir

- jābūt kvalificētam savā valstī ieņemt augstākos amatus tiesu iestādēs vai ir jābūt ar pietiekamu kompetenci un pieredzi, lai pienācīgi pildītu ombuda pienākumus;
- jāspēj sniegt savas pilnīgas neatkarības garantijas.

b. Procedūra

Katra Parlamenta sasaukuma sākumā vai ombuda nāves, atkāpšanās no amata vai atlaišanas gadījumā Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs aicina izvirzīt ombuda amata kandidatūras un nosaka to iesniegšanas termiņus. Kandidatūrām ir jāgūst vismaz tādu 40 Eiropas Parlamenta deputātu atbalsts, kuri ir vismaz divu dalībvalstu valstspiederīgie. Kandidatūras iesniedz Parlamenta Lūgumrakstu komitejai, kura izskata to pieņemamību. Komiteja var aicināt kandidātus uzstāties. Pieņemamo kandidatūru sarakstu pēc tam iesniedz Parlamentam balsošanai. Ombudu ievēlē ar nodoto balsu vairākumu.

2. Pilnvaru laiks

a. Termiņš

Ombudu ievēlē Parlaments pēc katrām Eiropas vēlēšanām un uz tā likumdošanas termiņa laiku. Viņu var ievēlēt atkārtoti.

b. Pienākumi

Ombudam

- savi pienākumi ir jāpilda pilnīgi neatkarīgi, aizstāvot Savienības un tās pilsoņu intereses;
- viņš nedrīkst lūgt un pieņemt nevienas valdības, iestādes, struktūras, biroja vai vienības norādījumus;
- viņam ir jāatturas veikt darbības, kas nav savienojamas ar viņa darba pienākumiem;
- viņš neveic citus politiskus, administratīvus vai profesionālus pienākumus neatkarīgi no tā, vai par tiem pienākas samaksa vai ne.

3. Atlaišana

Ombudu var atlaist Eiropas Savienības Tiesa pēc Parlamenta pieprasījuma, ja viņš vairs neatbilst nosacījumiem, kas ir vajadzīgi savu pienākumu veikšanai, vai ir izdarījis smagu pārkāpumu.

B. Loma

1. Darbības joma

Ombuds izmeklē Eiropas Savienības iestāžu, struktūru, biroju vai aģentūru darbā pieļauto administratīvo kļūmju gadījumus.

a. Ombuds var konstatēt administratīvu kļūmi, ja iestāde neievēro:

- pamattiesības;
- tiesību normas vai principus;
- labas pārvaldības principus.

Eiropas Ombuda pārbaudes galvenokārt attiecas uz:

- pārredzamību un pārskatatbildību;
- pakalpojumu sniegšanas kultūru;

- procesuālo tiesību ievērošanu;
- pienācīgu konfidencialitātes nodrošināšanu;
- pamattiesību ievērošanu;
- pieņemšanu darbā;
- ES personāla jautājumu labu pārvaldību;
- pareizu finanšu vadību;
- ētiku;
- sabiedrības līdzdalību ES lēmumu pieņemšanā.

Apmēram trešā daļa no visām pārbaudēm, kuras ombuds veic katru gadu, attiecas uz informācijas trūkumu vai atteikumu to sniegt.

b. Izņēmumi

Ombuda kompetences jomā neietilpst:

- Eiropas Savienības Tiesas un Vispārējās Tiesas veiktās darbības, tām rīkojoties tiesu statusā. Ombuds pārbauda Eiropas Savienības Tiesu tikai attiecībā uz tās nejuridiskām darbībām, piemēram, konkursu piedāvājumiem, līgumiem un darbinieku lietām;
- sūdzības par vietējām, reģionālām vai valsts iestādēm, pat ja šīs sūdzības attiecas uz jautājumiem, kas ir saistīti ar Eiropas Savienību;
- dalībvalstu tiesu vai ombudu rīcība: Eiropas Ombuds nav uzskatāms par to lēmumu pārsūdzības instanci, kurā var pārsūdzēt minēto struktūru lēmumus;
- visas lietas, kas pirms tam nav izskatītas, piemērojot atbilstošas administratīvās procedūras attiecīgajās iestādēs;
- sūdzības par atsevišķu ES amatpersonu rīcību.

2. Izskatīšanai iesniegtie dokumenti

Ombuds veic pārbaudi pēc paša ierosmes vai pamatojoties uz sūdzībām, ko viņam tieši vai ar Eiropas Parlamenta deputāta starpniecību ir iesniedzis ES pilsonis vai fiziska persona, kas dzīvo kādā dalībvalstī, vai juridiska persona, kuras juridiskā adrese ir kādā dalībvalstī, izskata sūdzības, ko uzskata par pamatotām, izņemot gadījumus, kad pārbaudāmos faktus izskata tiesa vai lietā tiesvedība ir pabeigta.

3. Pārbaucēju pilnvaras

Ombuds var pieprasīt informāciju no:

- iestādēm un struktūrām, kurām šī informācija ir jāsniedz un jānodrošina piekļuve attiecīgajām lietām, izņemot gadījumus, kad tas nav iespējams pienācīgi pamatota informācijas neizpaušanas pienākuma dēļ;
- šo iestāžu un struktūru ierēdņiem un pārējiem darbiniekiem, kuriem pēc ombuda pieprasījuma ir jāsniedz liecība, tajā pašā laikā ievērojot pienākumu neizpaust dienesta noslēpumu;

- dalībvalstu iestādēm, kurām šī informācija ir jāsniedz, izņemot gadījumus, kad šāda informācijas izpaušana ir aizliegta ar normatīviem aktiem vai noteikumiem; tomēr arī šādos gadījumos ombuds var šo informāciju iegūt, ja viņš apņemas to neizpaust.

Ja ombuds lūgto palīdzību nesaņem, viņš informē Parlamentu, kas rīkojas atbilstoši. Ombuds var arī sadarboties ar dalībvalstu ombudiem, ievērojot attiecīgās dalībvalsts tiesību aktus. Ja informācija, izrādās, attiecas uz krimināltiesībām, ombuds tomēr nekavējoties informē dalībvalsts kompetentās iestādes un Eiropas Biroju krāpšanas apkarošanai (*OLAF*). Vajadzības gadījumā ombuds var arī informēt to ES iestādi, kurā attiecīgais ierēdnis vai darbinieks strādā.

4. Pārbauzu rezultāti

Ombuds iespēju robežās apspriežas ar attiecīgo iestādi vai struktūru, lai rastu risinājumu, kas apmierinātu sūdzības iesniedzēju. Ja ombuds konstatē administratīvu kļūmi, viņš ar ieteikumiem vēršas pie attiecīgās iestādes vai struktūras, kurai pēc tam triju mēnešu laikā ir jāsniedz ombudam savs atzinums. Ja iestāde ierosinātos ieteikumus noraida, ombuds var izstrādāt īpašu ziņojumu, kuru iesniedz Eiropas Parlamentam. Eiropas Parlaments savukārt var izstrādāt ziņojumu par īpašo ombuda iesniegto ziņojumu. Visbeidzot, ombuds informē sūdzības iesniedzēju par pārbaudes rezultātiem, attiecīgās iestādes vai struktūras atzinumu un izklāsta savus ieteikumus.

C. Administrācija

Ombuda rīcībā ir sekretariāts, uz kura darbiniekiem attiecas Eiropas Savienības Civildienesta noteikumi. Ombuds ieceļ sekretariāta vadītāju.

D. Darbība

Pirmais ombuds *Jacob Söderman* šai amatā nostrādāja divus pilnvaru termiņus, no 1995. gada jūlija līdz 2003. gada 31. martam. Viņa pilnvaru laikā Parlaments apstiprināja Labas administratīvās prakses kodeksu (2001. gadā). Šis kodekss ir procesuāls kodekss, kurā ir ievēroti Eiropas administratīvo tiesību principi, uz kuriem ir sniegta atsauce Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā, kā arī ir ņemti vērā valstu tiesību akti. Ombuds, izmeklējot, vai ir bijusi administratīva kļūme, un veicot savu pārbaudi, izmanto šo kodeksu un pamatojas uz tā noteikumiem. Minētais kodekss vienlaikus noder gan kā rokasgrāmata, gan kā atsauces avots arī ES ierēdņiem, veicinot augstāko pārvaldības standartu ievērošanu.

Nikiforos Diamandouros bija Eiropas Ombuds no 2003. gada aprīļa līdz 2013. gada 14. martam, kad viņš atkāpās no amata, bet atkāpšanās spēkā stājās, sākot ar 2013. gada 1. oktobri. Ombuds 2006. gada 11. jūlijā iesniedza priekšlikumu par Ombuda statūtu korekcijām, kuru atbalstīja Lūgumrakstu komiteja, Parlaments un Padome. Statūti tika grozīti, lai nostiprinātu un precizētu ombuda funkcijas, piemēram, attiecībā uz dokumentu pieejamību un informācijas paziņošanu *OLAF* gadījumos, kad tā varētu attiekties uz šā biroja kompetenci.

Eiropas Parlaments 2013. gada jūlija sesijā amatā ievēlēja *Emily O'Reilly* – bijušo Īrijas Ombudi, un viņa pēc tam sāka pildīt Eiropas Ombuda pienākumus, sākot ar 2013. gada 1. oktobri. Viņa uzlaboja ombuda lomas atpazīstamību, pievēršot galveno uzmanību jautājumiem, kuri iedzīvotājiem ir svarīgākie, piemēram, lielākas pārredzamības

nodrošināšanai lobēšanā, lietpratēju grupām, ES aģentūrām (Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūrai, *Frontex*) un starptautiskajām sarunām (Transatlantiskajai tirdzniecības un investīciju partnerībai, *TTIP*), kā arī noteikumu par ziņošanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu uzlabošanai. Pēc Eiropas Parlamenta vēlēšanām 2014. gadā viņu no jauna apstiprināja uz nākamo piecu gadu laikposmu, un viņa apņēmas turpināt īstenot savu stratēģiju “Pretī 2019. gadam”, kurā galvenā uzmanība ir pievērsta ietekmei, atbilstībai un atpazīstamībai.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Lai arī ombuds, pildot savus pienākumus, ir pilnībā neatkarīgs, viņš tomēr darbojas kā Parlamenta ombuds. Tāpēc LESD 228. pants ir minēts 1. iedaļā, kas ir veltīta Eiropas Parlamentam. Ombudam ir ļoti cieša saikne ar Parlamentu, kuram vienīgajam ir tiesības viņu ievēlēt un prasīt Eiropas Savienības Tiesai viņu atcelt, pieņemt noteikumus par ombuda pienākumiem, sniegt viņam atbalstu izmeklēšanā un saņemt viņa ziņojumus. Lūgumrakstu komiteja, pamatojoties uz Reglamentu (220. pantu), katru gadu sagatavo ziņojumu attiecībā uz gada ziņojumu par ombuda darbību. Komiteja šajos ziņojumos ir atkārtoti uzsvērusi, ka ES iestādēm būtu pilnībā jāsadarbojas ar Eiropas Ombudu – jo īpaši īstenojot ombuda ieteikumus –, lai palielinātu Savienības pārredzamību un pārskatatbildību.

Ina Sokolska / Ottavio Marzocchi
10/2018

